

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. gruodžio 6 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė), Agnės Tiknūtės ir Dalios Vasarienės (pranešėja),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal **sinteresuoto asmens I. Š.** kasacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos teismo 2023 m. vasario 23 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjos antstolės Astos Rimaitės-Zičkuvienės pareikšimą dėl baudos skyrimo už teismo sprendimo nevykdymą; suinteresuoti asmenys I. Š., Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos, Nacionalinė žemės tarnyba prie Aplinkos ministerijos.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių teismo sprendimo pašalinti savavališką statybą nevykdymo teisinius padarinius, aiškinimo ir taikymo.
2. Pareiškėja prašė teismo padidinti skolininkei I. Š. (toliau – ir skolininkė, statytoja) teismo skirtą baudą už kiekvieną uždelstą privalomojo nurodymo neįvykdymo dieną valstybės naudai, nurodant paskirtą baudą sumokėti į Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos biudžeto pajamų surenkamąją sąskaitą.
3. Pareiškėja nurodė, kad Klaipėdos apylinkės teismo 2022 m. vasario 3 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 2VP-920-971/2022 skolininkei paskirta periodinė kas dieną mokama 3 Eur bauda už teismo sprendimo neįvykdymą, kuri skaičiuojama nuo šios nutarties įsiteisėjimo dienos iki teismo sprendimo įvykdymo dienos. Išieškotoja 2022 m. rugpjūčio 16 d. raštu informavo antstolę, kad skolininkė ir toliau nevykdo teismo įpareigojimo, pažeidžia sprendimui įvykdyti nustatytus terminus, todėl prašė kreiptis į teismą dėl baudos skolininkei padidavimo pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 771 straipsnio 7 dalį 2022 m. rugpjūčio 29 d. antstolė surašė Sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo aktą Nr. S-22-75-16319, kuriuo nustatyta, jog skolininkė privalomojo nurodymo neįvykdė. Išieškotojos nuomone, teismo paskirta bauda yra neefektyvi ir neskatina skolininkės maksimaliai greitai įvykdyti teismo įpareigojimo.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Kauno apylinkės teismas 2022 m. lapkričio 23 d. nutartimi padidino Klaipėdos apylinkės teismo 2022 m. vasario 3 d. nutartimi Nr. 2VP-920-971/2022 paskirtą baudą skolininkei už Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 7 d. sprendimo civilinėje byloje Nr. e2-510-730/2020 ir pagal jį 2021 m. spalio 10 d. išduoto vykdomojo rašto nevykdymą iki 10 Eur už kiekvieną teismo sprendimo nevykdymo dieną, terminą skaičiuojant nuo šios nutarties priėmimo dienos iki teismo sprendimo įvykdymo, baudą sumokant (išieškant) valstybės naudai į Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos biudžeto pajamų surenkamąją sąskaitą, nurodant įmokos kodą 6804.
5. Teismas nurodė, kad Klaipėdos apygardos teismas 2020 m. rugsėjo 7 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2-510-730/2020 nusprendė įpareigoti statytoją per 3 mėnesius nuo sprendimo įsiteisėjimo dienos Nacionalinės žemės tarnybos lėšomis nugriauti dviejų aukštų su mansarda priestatą, sklypo plane pažymėtą Nr. 2, statomą pagal 2015 m. rugpjūčio 4 d. Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos statytojai išduotą leidimą Nr. LNS-31-150804-00196 rekonstruoti statinį statybos vietoje – žemės sklype (duomenys neskelbtini), ir sutvarkyti statybviетę. Lietuvos apeliacinis teismas 2021 m. gegužės 27 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-275-464/2021 pakeitė pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, kuria statytoja įpareigota atsakovės Nacionalinės žemės tarnybos lėšomis atlikti priestato griovimo darbus, nustatydamas, kad tokie darbai atliktini statytojos I. Š. ir atsakovės Nacionalinės žemės tarnybos lėšomis lygiomis dalimis. Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 7 d. sprendimas įsiteisėjo 2021 m. gegužės 27 d.
6. Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos (toliau – ir Inspekcija) 2021 m. rugsėjo 20 d. surašė teismo įpareigojimo pašalinti savavališkos statybos padarinius įvykdymo patikrinimo aktą Nr. 4D-3925, kuriame nurodė, kad skolininkė teismo sprendimo neįvykdė, kadangi nenugriovė dviejų aukštų su mansarda priestato žemės sklype (duomenys neskelbtini) ir nesutvarkė statybviетės. Inspekcija kreipėsi į antstolę su 2021 m. spalio 26 d. prašymu priimti vykdyti vykdomąjį raštą ir vykdyti teismo sprendimą priverstinai. Antstolė 2021 m. spalio 26 d. patvarkymu priėmė vykdomąjį dokumentą vykdyti ir vykdo vykdomąją bylą Nr. 0075/21/00970, pradėtą pagal Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. spalio 15 d. išduotą vykdomąjį raštą civilinėje byloje Nr. e2-510-730/2020 dėl įpareigojimo pašalinti savavališkos statybos padarinius. Antstolė, nustačiusi, kad skolininkė teismo sprendimo neįvykdė, 2021 m. lapkričio 17 d. surašė Sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo aktą Nr. S-21-75-18331 ir kreipėsi į teismą su prašymu skirti skolininkei baudą. Klaipėdos apylinkės teismas 2022 m. vasario 3 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 2VP-920-971/2022 paskyrė I. Š. periodinę 3 Eur dydžio baudą už kiekvieną Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 7 d. sprendimo civilinėje byloje Nr. e2-510-730/2020 ir pagal jį 2021 m. spalio 15 d. išduoto vykdomojo rašto nevykdymo dieną, baudą skaičiuojant nuo šios nutarties įsiteisėjimo dienos iki teismo sprendimo įvykdymo.
7. 2022 m. rugpjūčio 16 d. Inspekcija pateikė antstolei prašymą surašyti sprendimų nevykdymo aktą ir perduoti jį teismui su prašymu už kiekvieną uždelstą sprendimo nevykdymo dieną valstybės naudai skirti skolininkei baudą, kuri būtų daug didesnė už anksčiau paskirtąją.

Prašyme nurodyta, kad skolininkė sprendimo neįvykdė. Antstolė 2022 m. rugpjūčio 29 d. surašė Sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo aktą Nr. S-22-75-16319 ir kreipėsi į teismą su prašymu padidinti teismo sprendimo neįvykdžiusiam asmeniui baudą.

8. Byloje esančiais duomenimis, I. Š. ir UAB Gerbūvio sprendimų centras 2021 m. gruodžio 10 d. sudarė statybos darbų rangos sutartį Nr. GSC 21/12/10, pagal kurią rangovė UAB Gerbūvio sprendimų centras įsipareigojo atlikti priestato (duomenys neskelbtini) griovimo ir atliekų išvežimo darbus nuo 2022 m. kovo 21 d. iki 2022 m. rugpjūčio 31 d. UAB Gerbūvio sprendimų centras 2022 m. rugpjūčio 16 d. pranešimu informavo I. Š., kad atsisako vykdyti sutartį, nes neturi tam reikiamų pajėgumų. Tačiau teismas nurodė, jog nepateikta jokių objektyvių duomenų, kokių veiksmų ėmėsi skolininkė tam, kad rangovė vykdytų sutartimi prisiimtus įsipareigojimus. Skolininkė neneigia, jog žinojo, kad darbai numatyti laiku – 2022 m. kovo 21 d. – nebuvo pradėti, bet duomenų, kokių priemonių ji ėmėsi tam, kad rangovė vykdytų sutartį, nepateikė (CPK 177, 178 straipsniai). Skolininkė, žinodama apie teismo įpareigojimą pašalinti savavališkos statybos padarinius ir matydama, kad rangovė nevykdė sutartimi prisiimtų įsipareigojimų, turėjo veikti ypač atidžiai ir apdairiai, t. y. kontroliuoti sutarties vykdymą. Sutartimi rangovė įsipareigojo darbus atlikti per 5 mėnesius. Skolininkė pranešimą apie atsisakymą įvykdyti sutartį gavo praėjus 4,5 mėn. Vadinasi, per 4,5 mėn. jokie darbai nebuvo pradėti, o skolininkė nesiėmė jokių veiksmų, kad rangovė pradėtų darbus. Nors skolininkė nurodo, kad rangovė buvo nuolat raginama atlikti darbus, tačiau 4,5 mėn. terminas buvo per ilgas laiko tarpas laukti rangovės darbų pradžios, todėl skolininkė elgėsi aplaidžiai ir neracionaliai žinodama, jog darbų terminas – 5 mėnesiai, o praėjus 4,5 mėnesio griovimo darbai net nepradėti. Be to, skolininkė turėjo suvokti, kad darbai, kurie buvo numatyti atlikti per 5 mėn. ir nebuvo laiku pradėti, nustatytu terminu nebus atlikti. Taigi, matydama, kad rangovė dėsia atlikti griovimo darbus, skolininkė turėjo imtis kitų aktyvių veiksmų, siekdama įvykdyti teismo sprendimą, ir vien ta aplinkybė, kad rangovė nutraukė sutartį, negali būti vertinama kaip pateisinama ir objektyvi priežastis nevykdyti teismo sprendimo. Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad 2021 m. gruodžio 10 d. statybos darbų rangos sutartyje Nr. GSC 21/12/10. I. Š. ir UAB Gerbūvio sprendimų centras nenustatė jokių sankcijų už darbų neatlikimą, o tai taip pat laikytina skolininkės aplaidumu.
9. Skolininkė į bylą pateikė UAB „Vakarų resta“ ir UAB „Ravitera“ pranešimus, jog šios įmonės atsisako atlikti griovimo darbus objekte, tačiau iš pranešimų nėra galimybės nustatyti nei kada skolininkė kreipėsi į galimus rangovus, nei kada surašyti šie pranešimai, taigi, nėra galimybės įvertinti, kada skolininkė realiai pradėjo ieškoti kitų rangovų griovimo darbams atlikti. Skolininkė nepateikė įrodymų, kada ir kokiems galimiems rangovams dar buvo išsiųstos užklauskos dėl darbų atlikimo.
10. Skolininkė taip pat nurodo, kad teismo sprendimo įvykdymą sunkina objektyvios technologinės darbų atlikimo kliūtys, t. y. ardymo darbų vykdymas sukels pastato (duomenys neskelbtini) nevaldomos grūties riziką. Skolininkė į bylą pateikė 2022 m. spalio 17 d. eksperto raštišką atsakymą dėl pastato būklės ir priestato griovimo darbų organizavimo, jame nurodyta, kad laikančiųjų konstrukcijų techninė būklė, kuri avarinė pripažinta 2014 m., per 2014–2022 m. laikotarpį kritiškai pablogėjo, vykdomi griovimo darbai padidins pastato nevaldomos grūties riziką, tai gali tapti praeivių fizinio (galimai mirtino) sužalojimo bei pravažiuojančio transporto nepataisomo sugadinimo priežastimis. Ekspertas rekomendavo prieš atliekant priestato griovimo darbus sustiprinti pastato (duomenys neskelbtini) laikančiąsias konstrukcijas (pamatus, sienas, perdangas ir stogo konstrukcijas), prieš tai parengus projektinius sprendinius. Teismas nurodė, kad nors pastato avarinė būklė buvo nustatyta dar 2014 m., duomenų, kodėl ši aplinkybė nebuvo įvertinta iki eksperto 2022 m. spalio 17 d. rašto, byloje nepateikta. Byloje taip pat nepateikti duomenys, kokių veiksmų ėmėsi skolininkė, kad būtų įvykdytos eksperto rekomendacijos sustiprinti laikančiąsias konstrukcijas. Nors skolininkė pateikė UAB „Uostamiesčio projektas“ raštą dėl projektavimo darbų grafiko, tačiau iš pranešimo matyti, kad jame yra nurodyti tik atitinkamų darbų terminai, bet nėra jokių duomenų, kad su šia ar kita įmone skolininkė būtų sudariusi projektavimo darbų sutartį, kad, kaip ji pati nurodo, galėtų įgyvendinti teismo sprendimą, įpareigojantį atlikti griovimo darbus.
11. Byloje nepateikta jokių objektyvių duomenų, kokie teisės aktai ar teismo sprendimai įpareigoja skolininkę gauti sutikimą iš Nacionalinės žemės tarnybos dėl darbų kainos. Kita vertus, byloje nėra ir duomenų, kad ši tarnyba būtų nesutikusi prisidėti prie griovimo darbų finansavimo. Priešingai, Nacionalinė žemės tarnyba kartu su atsiliepinu pateikė 2021 m. rugsėjo 21 d. raštą Nr. 13SD-3350-(14.13.104) dėl statinio griovimo darbų, kuriuo prašė skolininkę informuoti ir pateikti samatą bei kitus rašytinius įrodymus, pagrindžiančius statinio griovimo darbų baigtį ir patirtas išlaidas.
12. Į bylą skolininkė pateikė UAB „Akelta“ pasiūlymą atlikti griovimo darbus, iš jo matyti, kad darbų atlikimo kaina – 122 005,51 Eur. Pasiūlyme nurodyta, kad 100 proc. suma turi būti sumokėta iki planuojamų darbų pradžios. Teismas nurodė, kad skolininkė pateikė tik darbų atlikimo samatą, tačiau nėra pateikti jokie konkretūs šalių susitarimai, pasiūlymai, kada turėtų būti pradėti darbai, per kokį terminą jie būtų atlikti, kokiomis sąlygomis. Skolininkės pateikta informacija kelia pagrįstų abejonų dėl jos racionalumo, kadangi samatoje nurodyta, kad už darbus turi būti atsiskaitoma dar prieš jų pradžią. Taigi neaišku, kaip būtų užtikrintas sutarties įvykdymas iš anksto sumokėjus rangovei visą darbų kainą.
13. Teismas konstatavo, kad skolininkė nuo Klaipėdos apylinkės teismo 2022 m. vasario 3 d. nutarties, kuria jai buvo paskirta periodinė 3 Eur bauda, nesiėmė jokių aktyvių veiksmų teismo įpareigojimams įvykdyti, todėl jai paskirta bauda yra neefektyvi ir yra pagrindas taikyti CPK 771 straipsnio 7 dalyje nustatytas pasekmes. Atsižvelgdamas į sprendimo neįvykdymo terminus, įvertinęs pasyvų skolininkės elgesį, vadovaudamasis teisingumo, protingumo bei sąžiningumo principais, teismas nusprendė, kad Klaipėdos apylinkės teismo 2020 m. vasario 3 d. nutartimi paskirta periodinė 3 Eur bauda padidintina iki 10 Eur, terminą skaičiuojant nuo šios nutarties priėmimo dienos iki teismo sprendimo įvykdymo.
14. Kauno apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal skolininkės ir Inspekcijos apeliacinius skundus, 2023 m. vasario 23 d. nutartimi pakeitė Klaipėdos apylinkės teismo 2022 m. lapkričio 23 d. nutarties rezoliucinę dalį – skyrė skolininkei už Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 7 d. sprendimo civilinėje byloje Nr. e2-510-730/2020 ir pagal jį 2021 m. spalio 10 d. išduoto vykdomojo rašto nevykdymą 7 Eur baudą už kiekvieną teismo sprendimo nevykdymo dieną nuo Klaipėdos apylinkės teismo 2022 m. lapkričio 23 d. nutarties priėmimo dienos iki teismo sprendimo įvykdymo arba procesinio veiksmo, kuriuo išnyksta teisinis pagrindas vykdyti privalomąjį nurodymą, atlikimo, paskirtą baudą sumokant Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Teismas nurodė, kad turi būti mokama į vieną iš Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos administruojamų biudžeto pajamų surenkamųjų sąskaitų, nurodant įmokos kodą 6804.
15. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad skolininkė teismo sprendimu įpareigota pašalinti neteisėtus statybos padarinius, o matydama, jog UAB Gerbūvio sprendimų centras ilgą laiką (rangos sutartyje nustatytas 5 mėnesių darbų atlikimo terminas, o praėjus 4,5 mėnesio griovimo darbai net nepradėti) nevykdė sutartimi prisiimtų įsipareigojimų, nuo pat pradžios turėjo veikti ypač atidžiai ir apdairiai, t. y. kontroliuoti sutarties vykdymą, imtis kitų aktyvių veiksmų teismo sprendimui įvykdyti. Vien ta aplinkybė, kad rangovė 2022 m. rugpjūčio 16 d. pranešimu atsisakė vykdyti sutartį, negali būti vertinama kaip pateisinama ir objektyvi teismo sprendimo nevykdymo priežastis. Pirmosios instancijos teismas pagrįstai skolininkės aplaidumu ir nuolaidžiavimu rangovei laikė tai, kad 2021 m. gruodžio 10 d. sutartyje Nr. GSC 21/12/10 nebuvo nustatytos sankcijos už darbų neatlikimą. Be to, buvo susitarta, kad darbai bus pradėti tik nuo 2022 m. kovo 21 d., t. y. rangos šalys sutarė, jog nuo sutarties sudarymo 2021 m. gruodžio 10 d. griovimo darbai bus pradėti tik daugiau nei po 3 mėnesių. Taigi, I. Š. sudarė tokią rangos sutartį, pagal kurią rangovė turėjo galimybę daugiau nei tris mėnesius ruošti statybos darbams, vėliau dar beveik 5 mėnesius sutarties nevykdyti, vėliau sutartį atsisakyti vykdyti ir buvo atleista nuo bet kokių sutartinių sankcijų. Byloje nėra duomenų, kad skolininkė aktyviai ir (ar) pasyviai rūpinosi darbų atlikimu ir sutarties vykdymu. Byloje yra vienintelis UAB Gerbūvio sprendimų centro 2022 m. rugpjūčio 16 d. pranešimas, kad nėra reikiamų pajėgumų darbams atlikti ir atsisakoma vykdyti sutartį. Teismas atkreipė dėmesį, kad rinkdamasi rangovą I. Š. nebuvo rūpestinga bei atidi, nes įmonės veikla nėra susijusi su pastatų statyba.
16. Dėl skolininkės bandymų pasitelkti kitus rangovus teismas nurodė, kad UAB „Vakarų resta“ yra susijusi su gyvenamųjų ir negyvenamųjų

pastatų statyba, tačiau skolininkei nurodė, kad jai darbai per sudėtingi. UAB „Ravitera“ veiklos sritis – naudingosios iškasenos: smėlio ir žvyro karjerų eksploatavimas, molio ir kaolino kasyba. Iš šių bendrovių pranešimų nėra galimybės nustatyti nei kada skolininkė kreipėsi į galimas rangoves, nei kada rangovės surašė šiuos pranešimus, t. y. pranešimai visiškai neatitinka įprastos juridinių asmenų rašytinės bendravimo formos, kaip UAB „Ravitera“ direktorius pasirašė kitas asmuo negu nurodytas viešoje erdvyje. Taigi nėra galimybės įvertinti, kada skolininkė realiai pradėjo ieškoti kitų rangovų griovimo darbams atlikti. Skolininkė į bylą nepateikė elektroninių laiškų, iš kurių būtų matyti, kada ir kokiems galimiems rangovams buvo išsiųstos užklauskos dėl darbų atlikimo. Skolininkė nebuvo iki galo apdairi, teikdama užklauskas dėl statybos darbų (griovimų), ir tai leidžia daryti išvadą, kad ji buvo ne iki galo veikli įgyvendindama teismo sprendimą (CPK 12, 178, 185 straipsniai).

17. Dėl griovimo darbų pavojaus teismas nurodė, kad skolininkei jau ilgą laiką yra žinoma situacija, susijusi su gyvenamojo namo ir jo dalių būkle. Klaipėdos apygardos teismas 2020 m. rugsėjo 7 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e2-510-730/2020 dėl valstybinės žemės sklypo pirkimo–pardavimo sutarčių pripažinimo negaliojančiomis, neteisėtus statybos padarinių šalinimo ir kt. (skolininkė buvo proceso šalis) nurodė, jog 2014 m. sausio 17 d. sudarant sutartį (dėl žemės sklypo dalių tuo pačiu adresu) ginčo gyvenamasis namas buvo pripažintas avariniu (Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-510-730/2020, 54 punktas). Lietuvos apeliacinis teismas 2021 m. gegužės 27 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e2A-275-464/2021, nagrinėdamas bylą apeliacine tvarka, pažymėjo, kad gyvenamasis namas jau nuo 2009 m. lapkričio 17 d. aktu pripažintas avariniu (92 punktas). Skolininkė jau nuo 1994 m. sudarinėjo sandorius dėl gyvenamojo namo (duomenys neskelbtini) turto vietų įsigijimo. Pirmoji sutartis buvo sudaryta 1994 m. spalio 12 d. (Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-510-730/2020, 17 punktas). 2009 m. lapkričio 17 d. aktu gyvenamąjį namą pripažinus avarinės būklės, skolininkė, žinodama apie Nekilnojamojo turto registro išrašuose esančius įrašus dėl pastato avarinės būklės, toliau sudarinėjo gyvenamojo namo turto vietų (butų) sandorius (CPK 179 straipsnio 3 dalis) (Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-510-730/2020). Taigi, skolininkė klaidina teismą teigdama, kad tik ieškant rangovo, kuris galėtų atlikti darbus (derantis su įvairių rangovų atstovais ir specialistais bei pastariesiems apžiūrint objektą), paaiškėjo objektyvios technologinės darbų atlikimo klūtys, kurios jai iki tol nebuvo žinomos, ir dėl to ji turėjo kreiptis į teismo ekspertą, o vėliau į projektavimo įmonę – UAB „Uostamiesčio projektas“. Teismas pažymėjo, kad pateiktas tik UAB „Uostamiesčio projektas“ sudarytas pastato sutvirtinimo projektavimo darbų grafikas, bet nėra jokios sutarties ar įrodymo, pagrindžiančio avansinį mokėjimą.
18. Dėl griovimo darbų kainos derinimo su Nacionaline žemės agentūra teismas nurodė, kad UAB Gerbūvio sprendimų centro sąmata sudarė 48 890,05 Eur (PVM įskaitytas). Skolininkė į bylą pateikė UAB „Akelta“ pasiūlymą, pagal kurį darbų atlikimo kaina – 122 005,51 Eur (PVM įskačiuotas), 100 proc. suma turi būti sumokėta iki planuojamų darbų pradžios. Teismas nurodė, kad skolininkė pateikė tik darbų atlikimo sąmatą, tačiau nėra pateikti konkretūs šalių susitarimai, pasiūlymai. Skolininkės pateikta informacija kelia pagrįstų abejonių dėl jos racionalumo. UAB „Akelta“ pateiktas pasiūlymas sumokėti visą griovimo darbų kainą iki griovimų darbų atlikimo pradžios, neatskaičius suplanuotų išsaugoti statybinių medžiagų kainos, taip pat nepriėmus darbų rezultato, nenustatant jokių saugiklių nevykdymo atveju, garantijų, kad tokia sutartis bus realiai vykdoma, užtikrinimo, rodo, kad šis pasiūlymas yra deklaratyvus, juo nesiekama galutinio rezultato – atlikti griovimo darbus. Neaišku, kaip būtų užtikrintas sutarties įvykdymas iš anksto sumokėjus rangovei visą darbų kainą. Be to, UAB „Akelta“ vadovauja asmuo tokiu pačiu vardu ir pavarde kaip ir UAB Gerbūvio sprendimų centrai, sutampa vadovų telefono numeriai, elektroninis paštas. Naujoji potenciali rangovė, reikalaujanti visos 122 005,51 Eur sumos avansu, šiuo metu turi tris kartus mažiau darbuotojų (15 darbuotojų) nei UAB Gerbūvio sprendimų centras (54 darbuotojai). UAB „Akelta“ specializacija – transporto paslaugų sritis, krovinių kelių transporto ir perkraustymo veikla, taip pat maisto, gėrimų ir tabako gaminių mažmeninė prekyba kioskuose ir prekyvietėse. Nei prie UAB Gerbūvio sprendimų centro rangos sutarties pridėtoje sąmatoje, nei UAB „Akelta“ pateiktame pasiūlyme, nors darbų eilutės kone identiškos, nenurodoma, kaip apskaičiuojama nurodomų darbų kaina, kokio laikotarpio darbų, sąnaudų, medžiagų, kt. kaina naudojama, kt. (CPK 12, 178 straipsniai). Skolininkė turi būti pati suinteresuota realiu sprendimo įvykdymu, taigi objektyviu kelių rangovų pasiūlymų gavimu ir įvertinimu, užklausoje turi būti nurodytos darbų apimtys, kurias (ir jų specifikacijas) rangovas, prieš pateikdamas pasiūlymus atlikti darbus, privalo įvertinti. Apeliacinės instancijos teismas laikė, kad suprantama Nacionalinės žemės tarnybos pozicija, jog UAB „Akelta“ pasiūlymas, kuris neatitinka pamatinės rangos darbų sampratos (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.644 straipsnio 1 dalis), jos specifikos, įvertinus visiškai neskatinančią rangovę veikti sutarties sąlygą sumokėti visą kainą iš karto, gali sukelti neigiamų pasekmių.
19. Skolininkė į bylą pateikė kvalifikuoto specialisto 109 700,68 Eur lokalinę sąmatą pagal 2022 m. spalio mėn. kainas. Teismas nurodė, kad šis dokumentas yra faktiškai pirmasis, kuris susijęs su griovimo darbais. Aktualu ir tai, kad priestato griovimo (ardymo) darbų lokalinė sąmata ir suvestinis statybos kainos apskaičiavimas yra pateikti praėjus beveik dvejimms metams nuo sprendimo dėl priestato pašalinimo priėmimo. Toks laiko tarpas yra nepateisinamas įvertinant tai, kad įsiteisėjęs teismo sprendimas turi būti įvykdytas per įmanomai trumpesnę laiką ir kuo ekonomiškiau (CPK 7 straipsnio 1 dalis). Kvalifikuoto asmens sąmata nebūtinai atitiks realų pasiūlymą pateikusios statybos rangos įmonės apskaičiuotą kainą dėl naudojamos skirtingos kainodaros ir kitų dedamųjų. Šiuo atveju pati sąmatos sudarytoja darbų neatliks, jų neorganizuos, nėra duomenų, kad pagal jos sudarytą sąmatą darbus atliktų UAB „Akelta“ kitomis sąlygomis dėl darbų apmokėjimo. Šios bylos nagrinėjimo metu apeliacinės instancijos teisme nėra pateikta duomenų, kad nuo tada, kai skolininkei buvo pateiktas Nacionalinės žemės tarnybos 2022 m. gruodžio 23 d. atsakymas, ji ėmėsi kokių nors veiksmų teismo sprendimui įvykdyti ieškodama naujų rangovų, ji tik papildomai bando pateisinti UAB „Akelta“ pasiūlymą, tai dar kartą įrodo, kad sprendimas nevykdomas dėl skolininkės neveikimo.
20. Teismas konstatavo, kad skolininkė nuo Klaipėdos apylinkės teismo 2022 m. vasario 3 d. nutarties, kuria jai buvo paskirta periodinė 3 Eur bauda, priėmimo nesiėmė jokių aktyvių veiksmų teismo įpareigojimams įvykdyti, todėl jai paskirta bauda yra neefektyvi ir yra pagrindas taikyti CPK 771 straipsnio 7 dalyje nustatytas pasekmes.
21. Pagal CPK 771 straipsnio 7 dalį skolininkui gali būti taikoma bauda ir ne vieną kartą, jeigu jis ir toliau nevykdo reikalavimų. Taigi pirmosios instancijos teismas turėjo svarstyti klausimą ne dėl Klaipėdos apylinkės teismo nutartimi Nr. 2VP-920-971/2022 skolininkei skirtos baudos pakeitimo (padidinimo), o šį klausimą svarstyti iš naujo atskirai. Kita vertus, pirmosios instancijos teismas baudą už kiekvieną sprendimo nevykdymo dieną padidino septyniais eurai. Taigi, galima daryti išvadą, kad teismas skolininkei skyrė naują 7 Eur baudą, tik netiksliai taikė proceso teisės normas.
22. Apeliacinės instancijos teismas, remdamasis kasacinio teismo praktika (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-3-415/2015; 2016 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-401-916/2016), įvertino, kad pirmosios instancijos teismas skundžiamą nutartimi baudą skolininkei paskyrė nuo nutarties priėmimo dienos, todėl nusprendė patikslinti pirmosios instancijos teismo nutartį, nurodydamas, kad bauda skolininkei skiriama skaičiuojant nuo kitos dienos, einančios po sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo akto surašymo dienos, t. y. nuo 2022 m. rugpjūčio 30 d.
23. Apeliacinės instancijos teismas atsižvelgė į tai, kad skolininkė yra senatvės pensininkė, kad įpareigojimo vykdymas pareikalautų didelių lėšų, todėl konstatavo, kad didesnio dydžio periodinės baudos paskyrimas šiuo metu būtų perteklinė prevencijos priemonė, neatitiktų pažeidimo pobūdžio ir paneigtų CPK 771 straipsnio 6 dalyje įtvirtintus baudos tikslus ir funkcijas.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

24. Kasaciniu skundu skolininkė prašo panaikinti bylą nagrinėjusių teismų nutartis ir priimti naują sprendimą – atmesti antstolės prašymą padidinti skolininkei skirtą baudą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

24.1. Pagal kasacinio teismo praktiką, bauda CPK 771 straipsnio pagrindu asmeniui skiriama tik nustačius jo kaltę dėl teismo

sprendimo neįvykdymo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-168-695/2021; 2021 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-204-378/2021; 2022 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-148-1075/2022). Teismas turi patikrinti, ar nėra aplinkybių, kurios sudarytų pagrindą atleisti skolininką nuo paskirtos baudos, ar kitokių neįvykdymo pasekmių taikymo; pagrindą skirti baudą už privalomojo nurodymo dėl savavališkos statybos padarinių pašalinimo neįvykdymą gali konstatuoti tik tuo atveju, jeigu asmuo sąmoningai nevykdo teismo sprendimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-315-684/2019; 2022 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-114-469/2022). Teismai tinkamai neįvertino bylos duomenų ir ginčo aplinkybių, pagal kurias negalėjo būti konstatuojama skolininkės kaltė ir sąmoningas teismo sprendimo neįvykdymas, teismo sprendimas neįvykdytas dėl objektyvių nuo skolininkės nepriklausančių priežasčių. Rangovė UAB Gerbūvio sprendimų centras neįvykdė rangos sutarties, to skolininkė negalėjo numatyti ir kontroliuoti, kito rangovo paieška buvo nesėkminga. Be to, paaiškėjo technologinės ir teisinės klūtos atlikti griovimo (ardymo) darbus. Skolininkė buvo priversta savo sąskaita samdyti ekspertus, kreiptis į projektuotojus. Be to, skolininkė kreipėsi į Nacionalinę žemės tarnybą dėl bendraturčio sutikimo atlikti pastato (duomenys neskelbtini) stiprinimo darbus, vykdė reikiamus formalumus ir šalino teisinės klūtos teismo sprendimui įvykdyti, derino su šia tarnyba naujų rangovų kandidatūras ir kitus su tuo susijusius klausimus. Nacionalinė žemės tarnyba ir Inspekcija kritikavo, bet nesiūlė jokių konstruktyvių sprendimų ir nebendradarbiavo. Be to, skolininkė yra pensininkė ir pajamų iš darbo santykių negauna, teismo sprendimo vykdymas jai sukelia didžiulę finansinę naštą. Atkreiptinas dėmesys, kad skolininkė tinkamai mokėjo jai pirmąją nutartimi teismo paskirtą baudą. Sprendžiant, ar yra pagrindas skolininkei skirti CPK 771 straipsnio 6 dalyje įtvirtintą baudą, turėjo būti vertinamos teismo sprendimo neįvykdymo aplinkybės po Klaipėdos apylinkės teismo 2022 m. vasario 3 d. nutarties priėmimo.

- 24.2. CPK 771 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta bauda pirmiausia atlieka kompensavimo funkciją, nes skiriama išieškotojo naudai kaip satisfakcija dėl laiku neįvykdytos prievolės, taip pat ji skatina skolininką įvykdyti prievolę (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 26 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-513/2012; 2013 m. rugsėjo 20 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-437/2013; 2016 m. spalio 4 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-401-916/2016). Skolininkei skirta bauda nepasiekia šių tikslų, nes nėra pagrindo kompensuoti išieškotojui nuostolių, kylančių dėl laiku neįvykdytos prievolės, taip pat pagrindo papildoma bauda skatinti įvykdyti prievolę, o siekiamą nubausti skolininkę. Tai prieštarauja teisinės valstybės principui, kuris yra proporcingumo principo elementas, taip pat neatsiejamas nuo teisingumo imperatyvo (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2015 m. gegužės 14 d., 2021 m. gruodžio 22 d., 2012 m. spalio 31 d., 2013 m. liepos 1 d., 2023 m. vasario 9 d. nutarimai). Pagal proporcingumo principą kiekviena valstybės taikoma poveikio priemonė negali būti per daug griežta ir varžyti teisės subjektų labiau, negu reikia teisėtiems interesams pasiekti (Konstitucinio Teismo 1999 m. kovo 4 d. nutarimas). Taigi, papildoma 7 Eur dydžio bauda kartu su Klaipėdos apylinkės teismo 2022 m. vasario 3 d. nutartimi jau paskirta periodinė 3 Eur bauda pažeidžia proporcingumo, teisingumo ir protingumo principų reikalavimus.
- 24.3. Niekas neturi patirti bausmės du kartus už tą patį nusikaltimą (lot. *non bis in idem*, ne du kartus už tą patį) (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 5 dalis, Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių paktas 14 straipsnio 7 dalis, Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Protokolas Nr. 7 4 straipsnis, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnis). Klaipėdos apylinkės teismo 2022 m. vasario 3 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 2VP-920-971/2022 skolininkei jau paskirta periodinė 3 Eur dydžio bauda už kiekvieną Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 7 d. sprendimo ir pagal jį 2021 m. spalio 15 d. išduoto vykdomojo rašto neįvykdymo dieną. Už analogišką pažeidimą pagal CPK 771 straipsnio 6 ir 7 dalis skundžiamomis nutartimis skolininkei paskirta dar viena periodinė 7 Eur bauda. Taigi, skolininkė yra du kartus įsiteisėjusiais teismų procesiniais sprendimais nubausta atskirais baudomis už analogišką veiką ir tą patį tęstinį pažeidimą, jai galioja ir yra taikomos dvi periodinės 3 Eur ir 7 Eur baudos ir vėl gali būti priimami teismų procesiniai sprendimai, kuriais būtų skiriamos baudos už tą patį pažeidimą.
25. Suinteresuotas asmuo Inspekcija atsiliepimu į kasacinį skundą prašo apeliacinės instancijos teismo nutartį palikti nepakeistą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 25.1. Pagal Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos 2015 m. rugpjūčio 4 d. išduotą leidimą Nr. LNS-31-150804-00196 skolininkė vykdė ne naujo statinio statybą, bet statinio rekonstravimą žemės sklype (duomenys neskelbtini), todėl teismo sprendimu yra įpareigota pašalinti šios neteisėtos statybos padarinius. Inspekcija, pagal Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo (toliau – ir Priežiūros įstatymas) 15 straipsnio 3 dalį, šio įstatymo 14 straipsnio 1 dalyje nurodytų asmenų lėšomis organizuoja tik statinių griovimo ir statybviečių tvarkymo darbus, jeigu per nustatytus terminus teismų reikalavimai ar privalomieji nurodymai nugriauti statinius ir sutvarkyti statybviets neįvykdomi. Šiuo atveju teismo sprendime nurodytus veiksmus gali atlikti tik pati skolininkė.
- 25.2. Teismas, nustatęs, jog yra neįvykdytas teismo sprendimas, gali, bet ne privalo skirti baudą, taip pat gali parinkti baudos dydį, kuris yra ribojamas maksimaliu šios baudos dydžiu (CPK 771 straipsnio 6, 7 dalys). Teismai baudą už teismo sprendimo neįvykdymą skyrė nustatę, kad teismo sprendimas neįvykdytas, taip pat nustatė skolininkės kaltę, įvertinę visas bylos aplinkybes, tarp jų ir tas, kurios sudarytų pagrindą atleisti skolininkę nuo baudos ar kitokių neįvykdymo pasekmių taikymo. Teismai įvertino skolininkės neveikimą, tai, jog ji nuo Klaipėdos apylinkės teismo 2022 m. vasario 3 d. nutarties, kuria jai buvo paskirta periodinė 3 Eur bauda, priėmimo nesiėmė jokių aktyvių veiksmų teismo įpareigojimams įvykdyti, detalai išanalizavo ir skundžiamose nutartyse atskleidė skolininkės nesąžiningumą, pasisakė dėl imituojamų veiksmų.
- 25.3. CPK 771 straipsnyje nustatyta bauda atlieka kompensacijos funkciją, ji skiriama kaip satisfakcija išieškotojui dėl laiku neįvykdytos prievolės, kartu ji skatina skolininką įvykdyti prievolę (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-454/2009; 2017 m. kovo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-67-313/2017). CPK 771 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta sankcija nukreipta į ateitį skolininkui tęsiant pažeidimą (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. rugsėjo 5 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-205-421/2022). Pirmą kartą skolininkei paskirta bauda nebuvo efektyvi, nes beveik metus po jos skyrimo nebuvo atlikti jokie veiksmai, susiję su griovimo darbų organizavimu ir vykdymu. Rangos sutartyje nebuvo nustatyti jos neįvykdymo saugikliai, sutartis buvo nutraukta be įspėjimo ar objektyvios priežasties, besibaigiant jos įvykdymo terminui. Skolininkė pateikė dviejų įmonių atsisakymus atlikti darbus tik tada, kai buvo pradėta byla dėl baudos skyrimo, ir tik tam, kad pateisintų savo neveikimą. Paskutinės rangovės pateiktas pasiūlymas sumokėti visą griovimo darbų kainą, taip pat neatskaičius suplanuotų išsaugoti statybinių medžiagų kainos, rodo, kad toks pasiūlymas yra deklaratyvus.
- 25.4. Antrą kartą bauda paskirta nustačius pagrindą taikyti CPK 771 straipsnio 7 dalyje įtvirtintas teismo sprendimo neįvykdymo pasekmes. Šiuo atveju buvo įvertintos Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 7 d. sprendimo neįvykdymo aplinkybės po to, kai Klaipėdos apylinkės teismo 2022 m. vasario 3 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 2VP-920-971/2022 buvo paskirta 3 Eur periodinė bauda. Taigi 7 Eur periodinė bauda buvo skirta ne už tuos pačius teismo sprendimo neįvykdymo veiksmus. CPK 771 straipsnio 6 ir 7 dalyse pateikiamas teisinis reglamentavimas nurodo, kad teismas, sprendžiamas CPK 771 straipsnio 7 dalies pagrindu pateiktą prašymą, turi priimti nutartį dėl papildomos baudos skyrimo, bet ne spręsti jau priimtos nutarties keitimo klausimą. CPK 771 straipsnyje nustatytas teisinis reguliavimas neįtvirtina teismo teisės keisti įsiteisėjusių, galiojančių teismo nutartį.
- 25.5. Teismo sprendimas, dėl kurio neįvykdymo šioje byloje pakartotinai išspręstas klausimas dėl baudos skyrimo, priimtas patenkinus Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros ieškinį siekiant apginti viešąjį interesą civilinėje byloje – Lietuvos apeliacinis teismas peržengė apeliacinio skundo nagrinėjimo ribas ir nustatė ne tik valstybinės institucijos, bet ir pačios skolininkės bei jos šeimos narių neteisėtus veiksmus, susijusius su valstybinės žemės dalies įsigijimu, taip pat kad naujai suformuotas sklypas, kuriame atlikti statybos darbai, yra istorinėje Klaipėdos miesto senamiesčio dalyje, Naujamiestyje, ir konstatavo, jog, nepažeidžiant istorinių ir saugomų sklypų ribų, atskiri sklypai negali būti suformuoti. Nagrinėjant klausimą dėl papildomos baudos skyrimo, taip pat turi būti ginamas viešasis

interesas, nes yra akivaizdu, kad skolininkės atliekami veiksmai yra nepakankami ir nepateisina teismo sprendimo nevykdymo.

26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2023 m. spalio 24 d. nutartimi atnaujino bylos nagrinėjimą, nusprendė pranešti dalyvaujantiems byloje asmenims apie ketinimą peržengti kasacinio skundo ribas ir pasiūlė dalyvaujantiems byloje asmenims iki 2023 m. lapkričio 10 d. pateikti teismui rašytinius paaiškinimus.
27. Teisėjų kolegija nurodė, kad baudos skolininkui skyrimą už kiekvieną uždelstą įvykdyti sprendimą dieną išieškotojo naudai reglamentuoja CPK 771 straipsnio 6, 7 dalys, kurių pagrindu šioje byloje buvo sprendžiama dėl baudos skolininkei skyrimo (padidrinimo). Nagrinėjant bylą teisėjų kolegijai kilo klausimas dėl CPK 771 straipsnio 3 dalies taikymo šioje byloje susiklosčiusiems teisiniams santykiams. Teisėjų kolegija taip pat atkreipė dėmesį į kasacinio teismo praktiką, formuojamą dėl CPK 771 straipsnio 3 ir 6 dalių aiškinimo ir taikymo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-520/2013; 2014 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-467/2014; 2016 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-348-611/2016; 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017; 2021 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-154-403/2021). Teisėjų kolegija pažymėjo, kad dėl CPK 771 straipsnio 3 dalies taikymo, šioje byloje nepasisakė bylą nagrinėję teismai, to nenurodoma ir kasaciniame skunde. Teisėjų kolegija nurodė, kad byloje kilęs klausimas dėl baudos skolininkei skyrimo (padidrinimo) susijęs su teismo sprendimo, kuriuo statytoja (skolininkė) įpareigota per 3 mėnesius nuo sprendimo įsiteisėjimo dienos nugriauti dviejų aukštų priestatą su mansarda ir sutvarkyti statybvieta, nevykdymu. Kasacinis teismas yra pripažinęs, kad egzistuoja viešasis interesas, jog savavališkos statybos padariniai būtų pašalinti per įmanomai trumpiausią terminą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-191-943/2023, 36 punktas). Šioje byloje nustačiusi viešąjį interesą, suteikiantį teismui teisę spręsti dėl kasacinio skundo ribų peržengimo, ir esant tikimybei, kad neperžengus kasacinio skundo ribų būtų pažeisti asmens, visuomenės ar valstybės teisės ir teisėti interesai, teisėjų kolegija konstatavo, kad CPK 771 straipsnio 3, 6 ir 7 dalių aiškinimo ir taikymo klausimai teikia pagrindą svarstyti dėl kasacinio skundo ribų peržengimo. Dėl nurodytų priežasčių apie teisėjų kolegijos ketinimą išeiti už kasacinio skundo ribų nuspręsta pranešti dalyvaujantiems byloje asmenims, pasiūlant jiems iki 2023 m. lapkričio 10 d. pateikti teismui paaiškinimus pirmiau nurodytais klausimais (CPK 353 straipsnio 2 dalis).
28. Suinteresuotas asmuo Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos pateikė rašytinius paaiškinimus, nurodo, kad CPK 771 straipsnio 3 dalis šiuo atveju netaikytina, nes teismo sprendimu skolininkei nustatytas įpareigojimas yra asmeninio pobūdžio. Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gegužės 27 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-275-464/2021 buvo panaikintas Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos 2015 m. rugpjūčio 4 d. išduotas leidimas Nr. LNS-31-150804-00196, pagal kurį skolininkė vykdė ne naujo statinio statybą, bet statinio rekonstravimą žemės sklype (duomenys neskelbtini). Pagal Priežiūros įstatymo 15 straipsnio 3 dalį, šio įstatymo 14 straipsnio 1 dalyje nurodytų asmenų lėšomis Inspekcija organizuoja tik statinių griovimo ir statybviečių tvarkymo darbus, jeigu per nustatytus terminus teismų reikalavimai ar privalomieji nurodymai nugriauti statinius ir sutvarkyti statybvietas neįvykdomi. Inspekcija neturi teisės organizuoti ginčo statinio perstatymo ir pertvarkymo, kuomet būtų laikomas dalies statinio ardymas. Statinio griovimas ir rekonstravimas yra labai skirtingos statybos darbų rūšys, kai vienu atveju (naujos statybos atveju) yra visiškai išardomos statinio konstrukcijos, o kitu atveju statinys yra perstatomas (dalies statinio laikančiųjų konstrukcijų išardymas, kartu ir keičiant statinio išorės matmenis, prilyginamas statinio rekonstravimui) (Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 2 straipsnio 51, 72 dalys, 3 straipsnio 2, 3, 5 dalys, 24 straipsnio 1 dalies 2, 7 punktai, 27 straipsnio 1 dalies 2 punktas, 5 dalies 4, 7 punktai, statybos techninio reglamento STR 1.01.08:2002 „Statinio statybos rūšys“, patvirtinto aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 5 d. įsakymu Nr. 622, 9 punktas). Niekas negali turto keisti, pertvarkyti, naikinti be savininko sutikimo, nes tai pažeistų Konstitucijos 23 straipsnio ir CK 4.37 straipsnio 1 dalies nuostatas, todėl jokių statybos darbų, susijusių su rekonstravimo padarinių šalinimu – statinių dalių griovimu, statinių pertvarkymu, atstatymu, ir su tuo susijusios projekcinės dokumentacijos parengimo bei statybą leidžiančių dokumentų gavimo Inspekcija negali atlikti. Bet kokie statinių dalies ardymo, perstatymo ir pertvarkymo darbai, kai ne visos statinio konstrukcijos nugriauamos, gali kelti papildomų rizikų ir uždavinius užtikrinti likusios statinio dalies konstrukcijų apsaugą nuo atmosferos poveikio ir likusių statinio dalių pastovumą, atsparumą ir pan., kad būtų išvengta statinio griūties grėsmės ir didesnių nei leistina statinio deformacijų (Priežiūros įstatymo 15 straipsnio 4 dalis). Todėl, Inspekcijos nuomone, tokį poveikį statinui (dalinai ardyti, pertvarkyti, perstatyti) gali daryti išimtinai tik pats statinio savininkas, valdytojas, kuriam tokiu būdu teismo sprendimu nustatytas įpareigojimas yra asmeninio pobūdžio ir negali būti perkeltas valstybei, nes susijęs su papildomais statinio apsaugos aspektais, kurių užtikrinimas ir su tuo susijusios rizikos ir žalos, pakeitus teisinį reguliavimą, tektų valstybei. Tad tais atvejais, kai teismo sprendimu asmuo įpareigojamas pašalinti neteisėtai (ar savavališkai) atliktus rekonstravimo padarinius, šiuos įpareigojimus turi atlikti tik pats šiuos pažeidimus padaręs asmuo – šiuo atveju I. S.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl bylos nagrinėjimo kasacine tvarka ribų

29. Pagal CPK 353 straipsnio 1 dalį kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskųstus sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu. Kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių. Teismas turi teisę peržengti kasacinio skundo ribas, kai to reikalauja viešasis interesas ir neperžengus skundo ribų būtų pažeistos asmens, visuomenės ar valstybės teisės ir teisėti interesai. Kasacinio nagrinėjimo dalykas yra kasatoriaus kasaciniame skunde nurodyti motyvuoti kasacijos pagrindai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-52-403/2023, 45 punktas).
30. Šioje byloje pareiškėja antstolė prašė teismo padidinti statytojai Klaipėdos apylinkės teismo 2022 m. vasario 3 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 2VP-920-971/2022 skirtą baudą už kiekvieną uždelstą privalomojo nurodymo neįvykdymo dieną valstybės naudai. Antstolės pareiškimas šioje byloje buvo reiškiamas CPK 771 straipsnio 6, 7 dalių pagrindu. Bylą nagrinėję teismai, nors ir skirtingai aiškino CPK 771 straipsnio 6, 7 dalis, tačiau iš esmės vienodai nusprendė – antstolės prašymą tenkino. Skolininkė, nesutikdama su tokiais teismų procesiniais sprendimais, kasaciniu skundu prašo juos panaikinti, nurodo, kad teismai nepagrįstai taikė nurodytas teisės normas, nes nenustatyta jos kaltė ir sąmoningas teismo sprendimo nevykdymas, nebuvo įvertintos teismo sprendimo nevykdymo aplinkybės po pirmojo baudos skyrimo; skolininkės nuomone, padidinant baudą iš esmės siekiama ją nubausti, o tai neatitinka baudos skyrimo tikslų, be to, ji nepagrįstai yra nubausta du kartus atskiromis baudomis už analogišką veiką – tą patį tęstinį pažeidimą.
31. Išnagrinėjusi bylą pagal skolininkės kasacinį skundą teisėjų kolegija nustatė pagrindą svarstyti dėl kasacinio skundo ribų peržengimo, todėl 2023 m. spalio 24 d. nutartimi atnaujino bylos nagrinėjimą ir nusprendė pranešti dalyvaujantiems byloje asmenims apie ketinimą peržengti kasacinio skundo ribas. Teisėjų kolegijai kilo klausimas dėl CPK 771 straipsnio 3 dalies taikymo šioje byloje susiklosčiusiems teisiniams santykiams. Teisėjų kolegija taip pat atkreipė dėmesį į kasacinio teismo praktiką, formuojamą dėl CPK 771 straipsnio 3 ir 6 dalių aiškinimo ir taikymo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-520/2013; 2014 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-467/2014; 2016 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-348-611/2016; 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017; 2021 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-154-403/2021). Teisėjų kolegija taip pat

pažymėjo, kad dėl CPK 771 straipsnio 3 dalies taikymo šioje byloje nepasisakė bylą nagrinėję teismai, to nenurodoma ir kasaciniame skunde.

32. Teisėjų kolegijos vertinimu, nagrinėjamoje byloje yra aktualus CPK 771 straipsnio 3 dalies, reglamentuojančios teismo sprendimo tvarkos vykdymo pakeitimą tuo atveju, kai statytojas nevykdo teismo sprendimo, įpareigojančio nugriauti savavališkai pastatytą statinį, aiškinimas ir taikymas, nes byloje nustatyta faktinė aplinkybė (CPK 353 straipsnio 1 dalis), kad statytoja vengia vykdyti Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 7 d. sprendimą civilinėje byloje Nr. e2-510-730/2020, kuriuo ji įpareigota per 3 mėnesius nuo sprendimo įsiteisėjimo dienos nugriauti dviejų aukštų su mansarda priestatą, statomą pagal 2015 m. rugpjūčio 4 d. Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos statytojai išduotą leidimą Nr. LNS-31-150804-00196 rekonstruoti statinį statybos vietoje – žemės sklype (duomenys neskelbtini) ir sutvarkyti statybvietę. Dėl šios priežasties statytojai teismo jau yra paskirta bauda, ją statytoja moka, tačiau teismo sprendimo iki šiol nevykdo. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad, statytojai nevykdant nurodyto teismo sprendimo, yra pažeidžiamas viešasis interesas, jog savavališkos statybos padariniai būtų pašalinti per įmanomai trumpiausią terminą, o tai teikia pagrindą peržengti statytojos kasacinio skundo ribas ir spręsti dėl CPK 771 straipsnio 3 dalies taikymo šioje byloje susiklosčiusiems teisiniams santykiams.

Dėl teismo sprendimo įvykdymo tvarkos pakeitimo, kai skolininkas nevykdo teismo sprendimo

33. CPK 18 straipsnyje nurodyta, kad įsiteisėjęs teismo sprendimas, nutartis, įsakymas ar nutarimas yra privalomi valstybės ar savivaldybių institucijoms, tarnautojams ar pareigūnams, fiziniams bei juridiniams asmenims ir turi būti vykdomi visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Šioje teisės normoje įtvirtintas privalomas teismo įsiteisėjusio procesinio sprendimo vykdymas.
34. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad pagal teisės gynimo būdą teismo sprendimai skirstomi į tris rūšis: sprendimus dėl teisių santykių pripažinimo (patvirtinami ar paneigiami tam tikri teisiniai santykiai); dėl teisinių santykių modifikavimo (pakeičiami ar nutraukiami jau susiklosę tam tikri teisiniai santykiai); dėl priteisimo (atsakovas įpareigojamas atlikti arba susilaikyti atlikti ieškovo naudai tam tikrus veiksmus). Iš jų vykdytini yra sprendimai dėl priteisimo, o kiti sukelia teisinius padarinius be jų vykdymo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-368/2009; 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017, 24 punktą). Tais atvejais, kai yra priimamas teismo sprendimas dėl priteisimo, t. y. atsakovas teismo sprendimu yra įpareigojamas atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, nesusijusius su turto ar lėšų perdavimu, tačiau savo iniciatyva jų neatlieka, taikomos CPK 771 straipsnyje nustatytos priverstinio vykdymo priemonės.
35. CPK 771 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jeigu neįvykdytas sprendimas, įpareigojantis skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, nesusijusius su turto ar lėšų perdavimu, arba jeigu neįvykdytas privalomasis nurodymas, kuris pagal Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymą yra vykdomasis dokumentas, antstolis apie tai surašo Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytos formos aktą. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. 1R-352 patvirtintos Sprendimų vykdymo instrukcijos 47 punkte nustatyta, kad vykdančiam nepiniginio pobūdžio teismo sprendimus, susijusius su uždraudimu vykdyti tam tikrą veiklą arba įpareigojimu atlikti tam tikrus veiksmus, nesusijusius su turto ar lėšų perdavimu, kai skolininkas per teismo sprendime arba antstolio raginime nustatytą terminą sprendimo neįvykdo, antstolis surašo sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo aktą ir kreipiasi į teismą. CPK 771 straipsnyje nustatyta tvarka Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad pagal CPK 771 straipsnyje nustatytą teisių reguliavimą (2, 3, 6 dalys), šiame straipsnyje nustatyti toliau atliekami antstolio veiksmai, susiję su sprendimo vykdymu, ir sprendimo neįvykdymo padariniai skiriasi, priklausomai nuo to, ar neįvykdytame teismo sprendime nurodytos ar nenurodytos jo neįvykdymo pasekmės (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 16 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-154-403/2021, 18 punktą).
36. Pagal CPK 273 straipsnio 1 dalį priimdamas sprendimą, kuriuo atsakovas įpareigojamas atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, nesusijusius su turto ar lėšų perdavimu, teismas tame pačiame sprendime gali nurodyti, kad, atsakovui neįvykdyčius sprendimo per nustatytą terminą, ieškovas turi teisę atlikti tuos veiksmus arba imtis priemonių jiems nutraukti atsakovo lėšomis ir kartu išieškoti iš atsakovo reikiamas išlaidas. Jeigu nurodytus veiksmus gali atlikti arba nutraukti tik atsakovas arba jeigu atsakovas įpareigojamas pašalinti statybos pažeidžiant teisės aktų reikalavimus padarinius, teismas sprendime nustato terminą, per kurį sprendimas turi būti įvykdytas, ir nurodo, kokio dydžio bauda atsakovui yra skiriama, jeigu jis per nustatytą terminą neįvykdys sprendimo ar nenutrauks nurodytų veiksmų (CPK 273 straipsnio 3 dalis).
37. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad teismas, išspręsdamas ginčą iš esmės ir priimdamas sprendimą, gali tame pačiame sprendime nurodyti sprendimo neįvykdymo padarinius – tuos veiksmus, kuriuos turi atlikti skolininkas, tačiau neatlieka, leisti atlikti ieškovui. Kai neįvykdomas toks sprendimas, teismas, gavęs antstolio surašytą aktą, priima nutartį taikyti sprendime nurodytus padarinius (CPK 771 straipsnio 2 dalis). Kitu atveju, kai teismo sprendime nenurodyti sprendimo neįvykdymo padariniai, t. y. nenurodyta ieškovui teisė atlikti veiksmus už skolininką, kai šis jų neįvykdo, antstolio surašytas sprendimo neįvykdymo aktas perduodamas sprendimą priėmusiam teismui, kuris išspręsdamas sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimą pagal CPK 284 straipsnyje nustatytas taisykles, priimdamas nutartį, kuria pakeičia sprendimo vykdymo tvarką ir nustato ieškovui teisę atlikti už skolininką jo lėšomis teismo sprendime nurodytus veiksmus (CPK 771 straipsnio 3 dalis). Aptarti sprendimo, įpareigojančio skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo padariniai negalimi ir netaikytini tais atvejais, kai teismas dėl pareigos pobūdžio negali nustatyti sprendime jo neįvykdymo teisių padarinių, nurodytų CPK 273 straipsnio 1 dalyje, ar nutartini keisti sprendimo vykdymo tvarkos – nustatyti ieškovui teisę už skolininką atlikti veiksmus, kurių šis neatliko, nes įvykdyti teismo įpareigojimą atlikti ar nutraukti tam tikrus veiksmus gali tik pats skolininkas. Siekiant užtikrinti tokio pobūdžio teismo sprendimų įvykdymą, nustatytos kitokios poveikio priemonės – baudos teismo sprendimo neįvykdytą asmeniui skyrimas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-467/2014).
38. Kasacinis teismas taip pat yra nurodęs, kad teismas, gavęs antstolio surašytą sprendimo, įpareigojančio skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo aktą su prašymu skirti CPK 771 straipsnio 5 dalyje (šiuo metu galiojanti CPK 771 straipsnio 6 dalis) nustatytą baudą, turi iš pradžių nustatyti, kokio pobūdžio prievolė skolininkui nustatyta teismo sprendimu (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 25 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-520/2013; 2016 m. gegužės 6 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-259-219/2016 19 punktą).
39. Pagal kasacinio teismo formuojamą praktiką neteisėtos statybos padarinių šalinimas, nugriaujančias neteisėtai pastatytus statinius ar atkuriant pradinę statinio padėtį, savaime nepriskirtinas prie tokių veiksmų, kuriuos gali atlikti tik pats skolininkas, t. y. nėra griežtai asmeninio pobūdžio pareiga, ir kiekvienu konkrečiu atveju sprendina, ar skolininkui nevykdant teismo sprendimo, ieškovui priskirtina teisė pašalinti savavališkos statybos padarinius (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-520/2013; 2014 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-213/2014; 2014 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-467/2014; 2016 m. gegužės 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-259-219/2016).
40. Kaip nurodyta šios nutarties 32 punkte, nagrinėjamoje byloje statytoja nevykdo Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 7 d. sprendimo nugriauti savavališkai pastatytą priestatą. Ši aplinkybė nustatyta Klaipėdos apylinkės teismo 2022 m. vasario 3 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 2VP-920-971/2022 skiriant statytojai periodinę 3 Eur dydžio baudą už kiekvieną teismo sprendimo ir pagal jį išduoto vykdomojo rašto neįvykdymo dieną, taip pat ir šioje byloje teismams įvertinus statytojos veiksmus ir nustatius nepakankamas jos pastangas įvykdyti teismo sprendimą. Byloje nėra duomenų, kad antstolė būtų kreipusi į Klaipėdos apygardos teismą dėl teismo 2020 m. rugsėjo 7 d. sprendimo civilinėje byloje Nr. e2-510-730/2020 vykdymo tvarkos pakeitimo. Inspekcijos, kaip ieškovos, prašymu antstolė kreipėsi į Klaipėdos apylinkės teismą dėl baudos statytojai skyrimo, antrą kartą – dėl baudos padidinimo.

41. Pagal CPK 771 straipsnio 1–4 dalis, skolininkui nevykdant teismo sprendimo gera valia, vienas iš būdų pasiekti, kad teismo sprendimas būtų kuo greičiau ir visiškai įvykdytas, – leisti jį įvykdyti išieškotojui skolininko lėšomis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017, 25 punktas). Nagrinėjamos bylos atveju – leisti Inspekcijai, kaip išieškotojai, nugriauti savavališkai pastatytą priestatą statytojos ir Nacionalinės žemės tarnybos lėšomis (dėl lėšų priestatui griauti nuspręsta Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. gegužės 27 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-275-464/2021). Minėta, kad toks vykdymas galimas tik tokiais atvejais, kai vykdytina prievolė nėra asmeninio pobūdžio.
42. Teikdama paaiškinimus dėl teisėjų kolegijos ketinimo peržengti kasacinio skundo ribas Inspekcija nurodė, kad Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. gegužės 27 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-275-464/2021 buvo panaikintas Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos 2015 m. rugpjūčio 4 d. išduotas leidimas Nr. LNS-31-150804-00196, pagal kurį skolininkė vykdė ne naujo statinio statybą, bet statinio rekonstravimą žemės sklype (duomenys neskelbtini). Dėl to Inspekcija negali pašalinti savavališkos statybos padarinių, nes savavališka statyba susijusi su pastato rekonstrukcija ir jos padarinius gali pašalinti tik pati statytoja. Teisėjų kolegija nelaiko šios Inspekcijos pozicijos pagrįsta.
43. Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad, vykdant teismų sprendimus valstybės naudai dėl savavališkos statybos, statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą ir statybos, kuri nėra savavališka ir nėra vykdoma pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą, bet neatitinka statinio projekto sprendinių ar pažeidžia teisės aktų reikalavimus, padarinių šalinimo valstybei atstovauja Inspekcija. Šio įstatymo 23 straipsnio 1 dalies 16 punkte nustatyta, kad Inspekcija, vykdydama statybos valstybinę priežiūrą, turi teisę organizuoti statinių griovimo ir statybviečių sutvarkymo darbus pagal šiame įstatyme nurodytus privalomuosius nurodymus arba įsiteisėjusius teismų sprendimus bylose, kuriose ieškovai buvo Inspekcija, kiti viešojo administravimo subjektai ar prokuratūra. Šios Inspekcijos funkcijos įtvirtintos ir aplinkos ministro 2003 m. liepos 9 d. įsakymu Nr. 349 patvirtintų Inspekcijos nuostatų 11.2.7 punkte, pagal kurį Inspekcija organizuoja statybos sustabdymą, neteisėtus, savavališkos statybos padarinių šalinimą, statybos padarinių šalinimą pagal teismo sprendimą ar privalomąjį nurodymą. Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 15 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad Inspekcija šio įstatymo 14 straipsnio 1 dalyje nurodytų asmenų (statinio ar jo dalies savininko, valdytojo ar naudotojo; žemės sklypo ar jo dalies, kurioje nustatyta savavališka statyba, savininko, valdytojo ar naudotojo) lėšomis organizuoja tik statinių griovimo ir statybviečių tvarkymo darbus, jeigu per nustatytus terminus teismų reikalavimai ar privalomieji nurodymai nugriauti statinius ir sutvarkyti statybvietes neįvykdomi. Inspekcijos teigia, kad, remiantis pastarąja teisės norma, ji negali būti įpareigota organizuoti rekonstruoto pastato griovimo darbų.
44. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2021 m. gegužės 27 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-275-464/2021 pripažino 2015 m. rugpjūčio 4 d. Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos statytojai I. Š. išduotą leidimą Nr. LNS-31-150804-00196 rekonstruoti statinį statybos vietoje žemės sklype, esančiame (duomenys neskelbtini), negaliojančiu. Kolegija nustatė, kad pagal statybą leidžiantį dokumentą priestatas faktiškai buvo pastatytas vietoje buvusio statinio – valstybei priklausiusios ir atsakovų iniciatyva bei lėšomis nugriautos skalbyklos, o leidimas buvo išduotas tiek esančio pastato rekonstrukcijai, tiek ir priestato statybai, kuri vėliau pripažinta savavališka (nurodytos nutarties 133–135 punktai). Taigi, priešingai nei nurodo Inspekcija, savavališkai pastatytas ir vykdant teismo sprendimą griautinas priestatas buvo statomas, o ne rekonstruojamas.
45. Teisėjų kolegija nurodo, kad Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 7 d. sprendimas ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-275-464/2021 yra įsiteisėję ir vykdytini, tai reiškia, kad šalių ginčas yra galutinai išspręstas, o teismo sprendimas šalims turi įstatymą galia (CPK 18 straipsnis). Toks sprendimas taip pat turi prejudicinę galia, kuri reiškia, kad įsiteisėjusiu teismo sprendimu nustatytų faktų ir teisinių santykių šalys, kiti dalyvaujantys byloje asmenys ir jų teisių perėmėjai nebegali ginčyti kitose bylose (CPK 279 straipsnio 4 dalis). Taigi Inspekcijos paaiškinimų argumentai dėl priestato rekonstrukcijos ir atitinkamai dėl šios priežasties Inspekcijos įpareigojimo organizuoti priestato griovimo darbus negalimumo yra nepagrįsti.
46. Minėta, kad neteisėtus statybos padarinių šalinimas, nugriauant neteisėtai pastatytą statinį, nėra griežtai asmeninio pobūdžio statytojo pareiga, todėl kiekvieno konkrečiu atveju sprendina, ar, skolininkui nevykdant teismo sprendimo, išieškotojui gali būti priskirta teisė pašalinti savavališkos statybos padarinius. Bylą nagrinėjantis teismas turi nustatyti, ar išieškotoja turės realią galimybę atlikti tuos veiksmus, kuriuos atlikti pirmiausia įpareigotas savavališkos statybos statytojas, taigi, ar statinio griovimas nėra asmeninė jo prievolė. Kasacinio teismo praktikoje yra buvę atvejai, kai buvo konstatuota, jog išieškotojas negali atlikti savavališkos statybos griovimo darbų, nes tai yra asmeninė statytojo prievolė. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 16 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-154-403/2021 (23, 24 punktai) buvo nustatyta, kad savavališkos statybos griovimo (pradinės padėties atkūrimo) darbus reikia atlikti statytojos būte, jos ir ieškovo santykiai yra labai konfliktiški, todėl tokiu atveju statytojai nevykdant teismo sprendimo vienintelė priverstinio pobūdžio priemonė yra baudos skyrimas.
47. Nagrinėjamu atveju Klaipėdos apygardos teismas, 2020 m. rugsėjo 7 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2-510-730/2020 įpareigodamas statytoją per 3 mėnesius nuo sprendimo įsiteisėjimo dienos nugriauti dviejų aukštų su mansarda priestatą, nenurodė jo neįvykdymo pasekmių, t. y. kad, statytojai nevykdant teismo sprendimo, priestato griovimo darbus gali atlikti kiti asmenys, nenustatė baudos, kurią ji turės sumokėti, jeigu per nustatytą terminą neįvykdys teismo sprendimo (CPK 273 straipsnio 1, 3 dalys). Tokiu atveju antstolio, nustačiusio, kad teismo sprendimas nėra vykdomas, ir surašiusio Sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo aktą, tolimesni veiksmai, susiję su teismo sprendimo vykdymu, taip pat teismo sprendimo neįvykdymo padariniai priklauso nuo to, ar veiksmus, kuriuos per teismo nustatytą terminą įpareigota atlikti statytoja, gali atlikti tik ji pati, ar tai gali padaryti ir kiti asmenys. Jeigu veiksmus, kuriuos per teismo nustatytą terminą įpareigota atlikti statytoja, gali atlikti ir kiti asmenys, antstolio surašytas aktas perduotinas priėmusiam sprendimą teismui, kad šis išspręstų sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimo klausimą pagal šio CPK 284 straipsnyje nustatytas taisykles (CPK 771 straipsnio 3 dalis). Jeigu veiksmus, kuriuos per teismo nustatytą terminą įpareigota atlikti statytoja, gali atlikti tik ji pati, antstolio surašytas aktas perduotinas antstolio kontoros buveinės vietos apylinkės teismui, kuris gali atsakovei skirti baudą išieškotojo naudai (CPK 771 straipsnio 6 dalis).
48. Nagrinėjamoje byloje nėra duomenų, kad Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 7 d. sprendimą civilinėje byloje Nr. e2-510-730/2020 gali įvykdyti tik statytoja, t. y. kad tai yra asmeninio pobūdžio statytojos pareiga, o tai lemtų, jog vienintelė priverstinio vykdymo priemonė, kurią būtų galima taikyti statytojai, yra baudos už nevykdomą teismo sprendimą skyrimas. Byloje taip pat nėra duomenų, kad priestato griovimo darbų, nesant statytojos geros valios ir bendradarbiavimo, Inspekcijai gali būti neįmanoma atlikti. Teisėjų kolegijos vertinimu, nagrinėjamu atveju būtina nustatyti faktines aplinkybes, susijusias su galimybe Inspekcijai už statytoją įvykdyti teismo sprendimą. Priešingu atveju negalima išvada, kad teismas negali pakeisti sprendimo vykdymo tvarkos ir įpareigoti Inspekciją įvykdyti teismo sprendimą statytojos ir Nacionalinės žemės tarnybos lėšomis, taip pat kad statytojai už teismo sprendimo nevykdymą turi būti skiriama (padidinama paskirta) bauda.
49. Teisėjų kolegija iš teismų nustatytų aplinkybių, susijusių su statytojos elgesiu, daro išvadą, kad ji nededa reikiamų pastangų išspręsti klausimą dėl savavališkos statybos padarinių šalinimo. Teisėjų kolegijos vertinimu, nagrinėjamu atveju visų pirma turi būti sprendžiamas ne baudos statytojai didinimo, o teismo sprendimo, kuriuo statytoja įpareigota atlikti priestato griovimo darbus, vykdymo tvarkos pakeitimo klausimas. Tokiu atveju kaip nagrinėjamoje byloje, kai nei Klaipėdos apygardos teismo sprendime, nei Lietuvos apeliacinio teismo nutartyje nenurodyti sprendimo neįvykdymo padariniai, t. y. nenurodyta Inspekcijos teisė atlikti veiksmus už statytoją, kai ši jų neįvykdo, antstolio surašytas Sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo aktas turėtų būti perduodamas sprendimą priėmusiam Klaipėdos apygardos teismui, kuris, įvertinęs šioje nutartyje nurodytas ir galimai nustatęs ir kitas reikšmingas aplinkybes, išspręstų sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimo klausimą pagal CPK 284 straipsnyje nustatytas taisykles. Teismas turėtų įvertinti, ar nutartimi

galima pakeisti sprendimo vykdymo tvarką ir nustatyti Inspekcijai teisę už statytoją atlikti veiksmus, kurių ši neatliko, ar įvykdyti teismo įpareigojimą nugriauti savavališkai pastatytą priestatą gali tik pati statytoja. Tik tokiu atveju, jei būtų nustatyta, kad statytojos prievolė atlikti priestato griovimo darbus yra asmeninio pobūdžio ir Inspekcija jų atlikti negali, turėtų būti sprendžiamas statytojai Klaipėdos apylinkės teismo 2022 m. vasario 3 d. nutartini civilinėje byloje Nr. 2VP-920-971/2022 paskirtos periodinės 3 Eur dydžio baudos efektyvumo ir atitinkamai jos didinimo klausimas pagal CPK 771 straipsnio 6 dalį.

50. Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytais argumentais, konstatuoja, kad bylą nagrinėję teismai netinkamai taikė CPK 771 straipsnio nuostatas, todėl nustatytas pagrindas panaikinti teismų priimtas nutartis ir antstolės prašymo padidinti statytojai paskirtą baudą už teismo sprendimo nevykdymą netenkinti (CPK 346 straipsnis, 359 straipsnio 1 dalies 4 punktas, 3 dalis).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

51. Pareiskimų dėl baudos skyrimo nagrinėjimą vykdymo proceso metu reglamentuoja CPK 593 straipsnis. Šio straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad nagrinėjant šio straipsnio 2 dalyje nurodytus pareiskimus vykdymo proceso šalių patirtos bylinėjimosi išlaidos neatlyginamos. Taigi CPK 593 straipsnio 5 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas įtvirtina specialiąją bylinėjimosi išlaidų atlyginimo taisyklę teismui nagrinėjant CPK 593 straipsnio 2 dalyje nurodytus pareiskimus.
52. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad, atsižvelgiant į CPK 593 straipsnio 5 dalyje įtvirtintos normos tikslus, t. y. kad bylinėjimosi išlaidos nebūtų priteisiamos iš antstolio, šioje teisės normoje nėra įtvirtinto draudimo paskirstyti byloje, kurioje nagrinėti CPK 593 straipsnio 2 dalyje nurodyti pareiskimai, vykdymo proceso šalių patirtas bylinėjimosi išlaidas atsižvelgiant į bylos išnagrinėjimo rezultatą ir priešingus ieškojo ir skolininko interesus. Priešingas aiškinimas neatitiktų protingumo, sąžiningumo ir teisingumo principų, taip pat galėtų turėti neigiamos įtakos vykdymo proceso efektyvumui, kai tokiame procese patirtos vykdymo proceso šalių bylinėjimosi išlaidos tarp jų nebūtų paskirstomos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-111-421/2023, 36 punktas; 2023 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-116-1120/2023, 54 punktas).
53. Nagrinėjamoje byloje teisėjų kolegija priima naują sprendimą – tenkina suinteresuoto asmens I. Š. kasacinį skundą, panaikina teismų nutartis ir antstolės prašymo padidinti jai skirtą baudą netenkina. CPK 93 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad jeigu kasacinis teismas, neperduodamas bylos iš naujo nagrinėti, priima naują sprendimą, jis atitinkamai pakeičia bylinėjimosi išlaidų paskirstymą. Tačiau suinteresuotas asmuo I. Š. nepateikė įrodymų, pagrindžiančių jos visame procese patirtas bylinėjimosi išlaidas, taip pat prašymo tokias išlaidas atlyginti, todėl jų atlyginimo klausimas nesprendžiamas (CPK 93 straipsnio 1 dalis, 98 straipsnio 1 dalis).
54. Išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, kasaciniame teisme nepatirta.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 4 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Kauno apygardos teismo 2023 m. vasario 23 d. nutartį ir Klaipėdos apylinkės teismo 2022 m. lapkričio 23 d. nutartį panaikinti.

Pareikšėjos antstolės Astos Rimaitės-Zičkuvienės prašymo padidinti Klaipėdos apylinkės teismo 2022 m. vasario 3 d. nutartini civilinėje byloje Nr. 2VP-920-971/2022 paskirtą baudą suinteresuotam asmeniui I. Š. už Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 7 d. sprendimo civilinėje byloje Nr. e2-510-730/2020 nevykdymą už kiekvieną uždelstą privalomojo nurodymo neįvykdymo dieną valstybės naudai, nurodant paskirtą baudą sumokėti į Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos biudžeto pajamų surenkamąją sąskaitą, įmokos kodas 6804, netenkinti.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjos

Sigita Rudėnaitė

Agnė Tikniūtė

Dalia Vasarienė